

PEDAGÓGUSOK VISZONYULÁSA AZ IKT ESZKÖZÖK HASZNÁLATÁHOZ

TEACHER'S PERCEPTIONS ABOUT ICT USE

PÁLL ZELINDA

Sapientia EMTE, Csíkszereda, Románia

pallzelinda@gmail.com

Absztrakt

Az Internet és az IKT eszközök használatának az iskolai oktatásban való megjelenése kapcsán vizsgáltam a vidéki, kisvárosi környezetben dolgozó pedagógusok magatartási modelljeit. Az interjú adatfelvételre alapozó kutatás anyaga alapján négy témakörben ideáltípusokat határoztam meg¹. Jelen tanulmány keretében azt mutatom be, hogy milyen ideáltípusok határozhatók meg abban az új helyzetben, amelyet az Internetnek és az IKT eszközöknek az oktatási környezetben való megjelenése alakított ki.

Kulcsszavak: *internethasználat, pedagógusok, ideáltípusok*

Bevezetés

Marc Prensky közismert és sokat vitatott tanulmánya (Prensky 2001) a digitális bennszülöttekről és a digitális bevándorlókról sok hasznos szempontot kínálhat azok számára, akik az iskolai oktatás kapcsán az internethasználat alakulásával, a pedagógusok és tanulók kapcsolatával foglalkoznak. Gyakori vélemény, hogy a gyerekek kezdték el tanítani a felnőtteket, mivel többet tudnak náluk a technikai eszközök kezeléséről (Tari 2010). „Megdöbbentőnek tartom, hogy az oktatás minőségének romlásával kapcsolatos sok hűhó és vita közepett figyelmen kívül hagyjuk a legalapvetőbb okot. A tanulóink radikálisan megváltoztak. A mai diákok már nem azok, akiknek a jelenlegi oktatási rendszert tervezték.” (Prensky 2001: 1). A „digitális bennszülöt-

¹ A négy vizsgált témakör: (1.) miként tekintenek magukra a pedagógusok, mint digitális bevándorlók, (2.) hogyan viszonyulnak az oktatási rendszerhez amelyben megjelentek az IKT eszközök, (3.) hogyan viszonyulnak az IKT eszközök használatához és (4.) hogyan viszonyulnak a tanulókhöz, mint digitális bennszülöttekhez (Páll 2016)

tek”, „digitális bevándorlók” fogalompár hasznos eszközt jelentettek számomra a vizsgált jelenség megragadására. „Prensky elemzése továbbra is vitákat kelt, és ez pozitív dolog. Az, ahogyan a valóságban az állítólagos digitális bennszülöttek és bevándorlók a technológiához és a tanuláshoz viszonyulnak, sokkal komplexebb képet alkot egy egyszerű dichotómiánál. Egy gazdagabb szubkulturális elemzés szükséges, amely által az egyes technológiai narratívák jelentései nyilvánvalókká válhatnak” (Coutts 2015).

Hogyan kapcsolható össze az Y generáció egy digitális szempontból teljesen különböző csoporttal, amelynek tagjai leginkább a munkavégzés miatt találkoztak az IKT eszközökkel, és sajátították el azok kezelését? Hogyan képesek a digitális bevándorlók követni azt a fajta fejlődést, amely jól láthatóan és érezhetően jelen van a jelenlegi diákok gondolkodásmódjában, eszközhasználatában és világában? Ezek a kérdések nem csupán tanár-tanuló relációban tehetők fel. Az internethasználat iskolai megjelenése olyan kihívásként is értelmezhető, amelyek a gyakorló pedagógusok nem kerülhetnek meg. A kihívás az iskolai oktatási környezet változásához kapcsolódik. Az oktatás klasszikus formájára az jellemző, hogy az oktatási tér zárt, nem csak fizikailag, de az ismeretek meghatározása által is. Az ismeretátadás aszimmetrikus viszony keretében történik, és az átadási folyamat egyirányú, a pedagógustól a gyerekek fele történik. A rendszernek fontos eleme az, hogy ezt a teret a pedagógus minden mozzanatában ellenőrizheti, átlátja, személyesen irányítja és értékeli. Az oktatási tér eszközei beleilleszkednek ebbe a rendszerbe. Erre a rendszerre jelent kihívást az IKT eszközök megjelenése és az iskolai alkalmazások lehetősége, hiszen megbontja a zárt teret. A folyamatok egyirányúsága gyengül, az aszimmetrikus viszony pedig kezd kiegyenlítődni, hiszen a gyermek ért bizonyos dolgokhoz, amelyhez néhány esetben a pedagógus kevésbé. Az IKT eszközök tehát többek, mint egyszerű didaktikai eszközök, mivel abba az irányba hatnak, amely feltételezi az oktatási tér újradefiniálását. Ebben a helyzetben a pedagógusnak reagálnia kell, akár elutasítás formájában is.

Bonyolítja a helyzetet az, ha ez a kihívás olyan iskolarendszerben vagy olyan intézményben mutatkozik meg, amelyben – az internethasználat tanórai gyakorlatát illetően – a pedagógus semmilyen utasítást, támogatást nem kap, az internethasználat kérdéskörének kezelése nem képezi a pedagógusi szerep és feladatkör részét. Mivel a kihívástól napi szinten sem lehet eltekinteni, ebben a helyzetben a pedagógus kénytelen – tudatosan vagy kevésbé tudatosan – olyan attitűdöket és magatartási formákat kialakítani, amelyek segítségével a maga módján kezelni tudja ezt a helyzetet. Tehát nem csak a pedagógusok-tanuló viszony lehet elemzés tárgya, hanem a pedagógus helyzete is. A székellyöldi térségben zajló „A média hatása a gyer-

mekere és fiatalokra” tematikájú kutatási programhoz kapcsolódva diplomamunkám keretében² vizsgáltam azt, hogy városi környezetben, általános- és középiskolákban oktató női pedagógusok hogyan látják a generációs különbségeket, milyen mértékben tartják fontosnak a digitális világot és az IKT eszközök bevonását az oktatásba, illetve kísérleteznek-e egyéni megoldások kidolgozásával az oktatás és az internet-használat összekötését illetően. Kutatásom során jelentős mértékben támaszkodtam a Sapientia EMTE Csíkszeredai Kara keretében 2011 óta folytatott „A média hatása a gyermekere és fiatalokra” program³ módszertanára, publikációira (Biró és Bodó 2013, Biró és Gergely 2015) és kutatási anyagaira.

Szakmai kiindulópontok, térségi kontextus

a. Digitális szakadék

Fontos kérdés annak elemzése, hogy az internethasználat tekintetében a digitális bennszülöttek és a digitális bevándorlók közti különbség miként alakul, a két generáció (jelen esetben a tanulók és pedagógusok csoportja) közeledik-e egymáshoz, vagy egyre inkább eltávolodik egymástól. Az úgynevezett digitális szakadék/megosztottság (digital divide) fogalma kezdetben azt jelentette, hogy bizonyos csoportok hozzáférnek, könnyebben eléri, vagy nem férnek hozzá az internethasználathoz, az IKT eszközökhöz (Norris 2001). Kérdéses volt azonban, hogy ez az egyenlőtlenség megszűnik-e az IKT eszközökhöz való hozzáférés általánossá válásával, vagy valamilyen formában fennmarad. DiMaggio és Hargittai (2001) nézete szerint a digitális megosztottság – az eszközökhöz való hozzáférés általánossá válása után – új formában, de megmarad. Az említett szerzők a használatban mutatkozó egyenlőtlenségekre hívják fel a figyelmet. Ennek jellegzetes területei az alábbiak: technikai apparátus, autonóm használat, képességek és készségek, társadalmi támogatás, felhasználási cél (DiMaggio és Hargittai 2001, idézi Galacz és Ságvári 2008). Ezek a tényezők arra hívják fel a figyelmet, hogy az azonos eszközbirtoklás és azonos elérhetőség ellenére a tanárok és diákok közötti szakadék megmarad. Fontos kérdés annak vizsgálata, hogy a pedagógusok hozzáállását milyen módon, milyen mértékben befolyásolja az internethasználat tekintetében mutatkozó hátrányos helyzetük.

² Páll Zelinda: Digitális bevándorlók: Általános- és középiskolákban oktató női pedagógusok az IKT eszközök iskolai hasznosításáról. Államvizsga. Csíkszereda: Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Csíkszeredai Kara, 2016.

³ A kutatási program a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat kezdeményezése nyomán és anyagi támogatásával zajlik. Témavezető: dr. Biró A. Zoltán egyetemi tanár.

b. Attitűd és hivatali szerep

A vizsgált problémakör fölveti azt a kérdést is, hogy az internethasználat iskolai megjelenése a pedagógusok oldalán milyen viszonyulási módokat termel ki. Az interjúk elemzése során az attitűdök vizsgálatát tartottam elsődlegesen fontosnak, így a kérdéseim is ezek vizsgálatára irányultak. Ennek oka, hogy az IKT eszközök hasznosítása nincs beépítve az intézményi oktatói szerepébe, így a személyes identitásnak (ezen belül az attitűdöknek) nagy szerepe van abban, hogy milyen ideáltípusok termelődnek.

A hivatali szerep és a személyes identitás különböznek egymástól abban, hogy míg az első az elvárt viselkedési forma, amit egy betöltött státus megkövetel, addig a második a személyes szerep, ami az évek során alakul ki (Wenger 1998, idézi Dinka és Lundberg 2006). Wenger (1998) szerint a személyes identitás, ahogyan egy ember önmagát látja, amilyen, nem feltétlenül felel meg annak a szerepnek, amelyet a társadalomban tölt be. A személyiségnek sok olyan attribútuma van, amely nem az adott szervezetben alakul ki, hanem korábbi történésekből, cselekedetekből fejlődik, tanulás útján alakul ki, vagy meghatározhatja a nem és a nemzetiség is.

Mint a személyiség része, az attitűdnek fontos szerepe van abban, hogy az egyén hogyan viszonyul a környezetéhez. Esetünkben az elemzésre váró kérdés az, hogy az internet iskolai használata – mint kihívás – milyen attitűdöket hív életre, s ezek mennyire stabilizálódnak, milyen mértékben válnak a mindennapi gyakorlatot meghatározó keretté.

c. Térségi kontextus

A székelyföldi térségben az információs társadalom hatásainak vizsgálata több szempontból is aktuális. Mivel a vidéki térségekben az IKT eszközök elfogadása nehézkes és lassú, a hozzájuk kötődő szakmai kompetenciák ismeretének elvárása csak minimális. Ez a fajta hozzáállás a fiatalok számára nem jelent erős, fontos támogató és ösztönző tényezőt, annak ellenére, hogy ezek a fiatalok az egyénileg és a kortárs csoportban szerzett kompetenciák révén többre képesek, mint amire a környezetüknek szüksége van. a térségben folytatott kutatások elemzései arra mutatnak rá, hogy a térségben az IKT eszközökhöz való alapszintű hozzáférés majdnem teljes körű, ugyanakkor a használat módja szegmentált és dinamikusan változó (Biró 2014).

„Az információs társadalom térnyerését támogató beruházások, hálózatépítések Romániában is néhány éves fáziskéséssel indultak be, a térség ugyanakkor hátrányban volt azért is, mert a fejlesztések először a nagyvárosokra összpontosultak” (Biró 2012: 42). Az IT alapú beruházások hasznosítása a térségben késleltetetten zajlott le,

mivel a középosztálybeliek, akik alapvetően meghatározzák a „családi háztartások működését, a lokális vagy táji léptékű társadalmi nyilvánosság fontosabb tematizációit, az intézmények, szervezetek és vállalkozások működési stratégiáit” (Biró 2012: 42-43), idegenkednek a technika használatától. Ebből következően az iskolák is lassan reagáltak a változásokra és gyakran megrekedtek az eszközök beszerzésének vagy azok alapszintű használatának szintjén. Amikor a diákok már internetkávézókban ismerkedtek meg a világhálóval, az iskolákban még csak írógépeket használtak. Az előzetes térségi kutatások alapján tehát elmondható, hogy többek között az általam vizsgált környezetben, azaz Csíkszereda területén is lassan alkalmazkodtak és alkalmazkodnak az emberek az IKT eszközök használatához, az általuk nyújtott előnyök kiaknázásához. Amint azt az interjúalanyaim is megfogalmazták, manapság már próbálják hasznosítani ezeket az eszközöket, azonban pár éve még csak beszerezték őket, de nem használták. Napjainkban ezek az eszközök pedig már elavultak, cserére azonban nincs lehetőség, vagy nem is látják értelmét a korszerűbb IKT eszközök beszerzésének, hiszen azok használatához korszerű tudásnak is kapcsolódnia kell.

d. Térségi kutatás

A pedagógusokkal készített interjúk nyomán Bodó Julianna készített elemző tanulmányt (2013). Ebben többek között arra a kérdésre keresi a választ, hogy mennyire van rálátása a pedagógusoknak a gyerekek és az internet közötti kapcsolatra, mennyire követhető a fiatalok internethasználata. Fontosak ezek a kérdések, hiszen a két generáció, a digitális bevándorlók illetve bennszülöttek számítógép használata, az eszközről való tudása lényeges mértékben eltér egymástól. Az interjúk olyan pedagógusokkal készültek, akik Csíkszereda és környékének különböző iskoláiban tanítanak eltérő korosztályokat, más-más profilon. Azok, akik a jó oldalát látják a jelenségnek azt állítják, hogy nem lehet teljesen átlátni a fiatalok internethasználatát, és nem is lehet csak pozitív vagy csak negatív módon megítélni. Ehhez közel álló csoport az, amelynek tagjai a pozitív és a negatív összetevőket egyszerre látják – ez az álláspont az egyént aktív szereplőnek tekinti, aki az internethez kapcsolódó viszonyt pozitívvá vagy negatívvá teszi. Mások úgy vélekednek, hogy ez a viszony teljes mértékben negatív: túl sok időt vesz el, kevés a haszna, romboló hatású. Ez a csoport az internet esetleges hasznosságát csakis irányítás mellett tartja lehetségesnek.

Az interjúkban megfogalmazódott néhány olyan aspektus, amely veszélyekkel kapcsolatos. Ilyen például a függőség (aminek sok esetben nem maga az internet az oka, az csupán egy menekülési lehetőség valami elől), a tanulás elhanyagolása (a pedagógusok leginkább ezt észlelik, ezt képesek lemérni), a nem megfelelő tartalmak

megtekintése. Károsnak tartják továbbá a következőket: olvasás elhanyagolása, le szokás a könyvekről, kevés mozgás.

Arról, hogy az internetezés veszélyt jelent-e a kapcsolatokra, ellentétes állítások születnek. A pedagógusok egyhangúan állítják, hogy csupán a virtuális kapcsolatok miatt a valódiak nem épülnek le – bár utóbbiak igazabbnak, közeliabbnak tűnnek. Szintén az internethasználatból származó negatívumként merült fel a tartalmakban való keresés nehézsége. A diákok elvesznek a szövegekben és képtelen megtalálni azt, ami a feladat végrehajtásához szükséges.

Az internethasználatnak természetesen pozitív oldala is van. Ide sorolták a bennszülöttek digitális eszközökhöz való hozzáértést és az információbőszéget. Előnyös ugyanakkor a folyamatos online lét is, hiszen a pedagógusok így gyorsabban, egyszerűbben tudják elérni a gyerekeket – és fordítva.

Fontos kiemelni azt, hogy a diákok által használt online tartalmak pedagógusi megítélése az szerint történik, hogy azok az oktatásban negatív, vagy pozitív szerepet játszanak-e. A kutatások alapján a diákok által leggyakrabban használt tartalmak csökkenő sorrendben a következők: facebook, játékok, wikipédia, zene- és filmletöltő oldalak, youtube, mesék, rajzfilmek, társkeresők. Nem titok már a pedagógusok előtt, hogy az internethasználatot kontrollálni kell – tanítással –, valamint jó lenne felhasználni az oktatásban, azonban az még kérdéses, hogy hogyan. Miként hasznosíthatnák például a multitasking jelenséget? Elsősorban problémát jelent az iskolák és a családi otthon felszereltsége, ha IKT eszközökről beszélünk. Másodszor kérdéses, hogy hogyan lehet úgy használni az internetet a mindennapi oktatásban, hogy az lekösse a diák figyelmét, akinek a világháló már nem jelent újdonságot. Az interjúkból kiderült, hogy a valódi problémát a második okozza.

Módszertan

Az oktatói attitűdök vizsgálata céljából – tekintettel arra, hogy feltáró jellegű kutatásról van szó – az interjúkészítés mutatkozott a leginkább célravezető eljárásnak. A többféle interjúkészítési lehetőség közül a félstrukturált interjúkészítés modelljét választottam, mivel ez behatárolja a témakört, de lehetőséget kínál az interjúalany számára a vélemények kifejtésére is. Kutatásomban támaszkodtam a Sapiientia EMTE és a KAM-Regionális és Antropológia Kutatások Központja által indított, és most zajló kutatási programjának módszertanára. Tizennégy interjút elemeztem, amelyek általános és középiskolákban tanító pedagógusokkal készültek. Interjúim témakörei közé tartozott a pedagógusok internethasználatának kérdése órán, illetve

az órákra való felkészülés, bemutatók során, valamint fontos szempont volt, hogy hogyan látják a tanítás és az internet viszonyát, adnak-e a tanítási gyakorlat során a világhálóhoz kötött feladatokat.

Az elkészített és a feldolgozásra kiválasztott interjúanyagok elemzésében az ideáltípusok, mint heurisztikus eszközök kialakítását végeztem el. Ebben a munkában módszertani modellként Reto Soliva (2007) tanulmányára alapoztam. Ebben a szerző az ideáltípus narratívák elemzésére is kitér, én azonban csupán az ideáltípusok körvonalazására szorítkoztam. Az ideáltípusokat heurisztikus eszközként sikerrel alkalmazták több kutatási területen, például a gazdálkodási stílusok elemzésében (van der Ploeg 1994, idézte Soliva 2007). Az ideáltípusok körvonalazása olyan interjúkészítési gyakorlatot igényel, amelyben egy viszonylag jól körülhatárolható célcsoportban addig folytatjuk a vélemények, attitűdök feltárását, amíg már új elem nem merül fel (Soliva). Ez a módszer viszonylag homogén társadalmi csoport esetében alkalmazható sikeresen. Kutatásomban a célcsoportot a városi környezetben oktató nő pedagógusok képezték. A térségben végzett kutatások eredményei azt jelzik, hogy az IKT használat körében különbség mutatkozik a városi és a rurális települések között, így célszerű ezekkel külön-külön foglalkozni. A kutatás során négy témakörben *azonosítottam be ideáltípusokat*:

1. Ideáltípusok az szerint, hogy a pedagógusok milyen módon látják/érezkelik magukat digitális bevándorlónak
2. Ideáltípusok az oktatási rendszerhez való viszonyulás szerint
3. Ideáltípusok az IKT eszközök órán való használatához kapcsolódóan
4. Ideáltípusok az szerint, hogy hogyan látják a digitális bevándorlók a digitális bennszülötteket

Ebben a tanulmányban az oktatási rendszerhez való viszonyulás témakörében kapott kutatási eredményeket mutatom be. Az ideáltípusok elnevezése részben körülírással, részben metaforikus jellegű. Ennek oka, hogy ebben a témakörben ilyen jellegű elemzésre nem támaszkodhattam. A későbbi, nagyobb anyagokra támaszkodó kutatások során ezek a megnevezések minden bizonnyal további pontosításra kerülnek.

Kutatási eredmények

Az interjúk feldolgozása nyomán három ideáltípus körvonalazódott abban a tekintetben, hogy a pedagógusok miként viszonyulnak az internethasználat előtérbe kerüléséhez, ahhoz a kihíváshoz, hogy az oktatási gyakorlatban az internethasználat kérdését valamilyen módon kezelniük kell.

A fentről való helyzetmegoldást várja

Erre az ideáltípusra az jellemző, hogy nem ő maga kezdeményez, hanem fentről várja a helyzet megoldását. Ez a típus rámutatott arra, hogy csökkenteni kellene a tananyagot, illetve, hogy a „... tanügyi rendszerünk nem ennek a világnak való. Ez meg kellene változzon.”, ugyanakkor jelezték, hogy „Párhuzamosan van az iskola a mindennapi élettel”. Szerinte elsősorban fentről kellene változások induljanak az egész oktatási rendszert érintve, mivel nem csak a tanórai anyagokkal van probléma, hanem azzal is, hogy bizonyos eszközöket nem tudnak órán használni. Ennek oka az iskola felszereltsége, az internetelés minősége, vagy épp az oktatók tanácstalansága – mit, hogyan, honnan tud elérni, használni? Ugyanakkor ő az, akik szívesen beépítene az internethasználatot a tananyagba, az órai munkába, ha biztosítva lenne számára a lehetőség: „Én szeretném használni, ha lennének ilyen filmek, például, amik megvannak, csak nincs hozzá eszköz. Le vannak gyártva, vannak, csak nem lehet használni. Fel lehetne pörgetni az órát”. Azaz ha a tananyagba bele lenne építve az interneten megtalálható feladatok megoldására szükséges idő, megfelelő felszereltséggel rendelkezne az iskola (megfelelő kapacitású számítógépek, jó internetelés, interaktív tábla, kivetítő, stb.), ismerné azoknak az oldalaknak a működését, ahonnan anyagot gyűjthet, akkor azonnal elkezdene azt hasznosítani.

„Nehéz az internetet órán használni. Olyan szempontból, hogy ahhoz, hogy internetet használjunk, minden egyes osztályteremben, ahhoz jó kapacitású számítógépek kellenek. Persze minden más logisztikai felszereléssel... Ahol meg van, az... Hát négy évente a számítógépet cserélni kell, mert négy év is sok. Úgyhogy ilyen téren vannak gondok. Nem lehet beszerezni azt a bizonyos felszereltséget, amin gördülékenyen lehet használni internetet”.

Feltevése szerint, amennyiben célzottan tudna órán az anyagot elősegítő oldalakat mutatni, jobban lekötné a figyelmüket, főleg, ha a diákok is aktívan követni tudnák az irányításával az információszerzést – különben megunnák csak nézni.

„... csak a tananyag az annyira sűrű és annyira gazdag tömény, nincs lehetőség állandó jelleggel, mit tudom én, gyakorlati tevékenységeket folytatson az ember. De az interneten rengeteg olyan oldal van, ahol feladatok vannak, játékos feladatok. Azokat meg lehetne együtt oldani”.

Az olyan pedagógus is, aki szívesen használna olyan programokat, mint például a GeoGebra (online elérhető függvényábrázolási program), azonban nincs rá lehetősége, így ő maga sem tanulta meg kezelni:

„... nagyon sokan használják már – én még nem használtam, mert nem tanultam meg – a GeoGebrát. A GeoGebra az egy függvényábrázolási program, ahova az ember beteszi a függvényt, a függvény formáját, megadja a képletet és kihozza”.

Szintén ez a típus vet fel egy érdekes gondolatot: „... nem tanítjuk. Most matek szakos vagyok, de ennek ellenére azt mondom, hogy nem integrálni kéne tanítani, hanem internetet használni, többek között kellene egy ilyen tantárgy”. Úgy látja, hogy reformálni kell az oktatási rendszert, és hangsúlyt fektetni az internethasználatra.

Aki annyit csinál, amennyit muszáj

Egy másik típus az, aki annyit csinál, amennyit muszáj. Nem szívesen használja az internetet vagy az IKT eszközöket, mivel szerintem nem illik a tantárgyához. Annyira tanulta meg kezelni az internetet, amennyi a munkavégzéshez szükséges, azonban nem hasznosítja azt sem órai felkészülésre, sem tanóra alatt. Kommunikációban sem használja az online kapcsolattartás lehetőségét a diákjaival, de tagja a tanulók és azok szülei által üzemeltetett csoportoknak, azonban nem szívesen használja:

„Félreérthető. Tehát én ha leírom a szöveget, akkor a huszonnégy szülőből biztos, hogy egy pár nem úgy érti, ahogy én gondoltam azt a bizonyos szöveget.”

Amennyiben a tantárgya (pl.: informatika) mégis megkívánja az IKT eszközök használatát, abban az esetben is csak a lényegre szorítkozik. Nem engedi, hogy a gyerekek maguk keresgéljenek az interneten, hanem az alapfogalmakat magyarázza nekik, rajzot, szövegszerkesztést és táblázatkezelést oktat:

„Ott meg kell tanítani a gyermeket, azokra a bizonyos alapfogalmakra, hogy szövegszerkesztés, táblázatkezelés, rajz. Tehát egyébre kell tanítani a gyermeket, amire nem lehet azt mondani egy ötödikesnek, még egy nyolcadikosnak sem, hogy szövegszerkesztési óra, akkor most nézzék meg az interneten, írják be, hogy szövegszerkesztés. Ott a gyermeknek meg kell mondani”.

Nem tartja jó ötletnek hagyni, hogy a gyermek maga jöjjön rá az eszközök használatának mikéntjére, de internethasználatot nem tanít, mivel a tananyag nem követeli meg. Kizárólag Iskola másként héten, vagy Interdiszciplináris heteken hagyja használni az internetet, de akkor is irányítja a témák keresését és az információk felhasználását.

Saját erőből felkészül és megtanulja a kompetenciákat

A következő típus szerint saját erőből kell felkészülni és meg kell tanulni a kompetenciákat. Önerőből próbálkozik az IKT eszközök órai hasznosításával. „... senki sem kényszerít rá, de szerintem ez adott. A legidősebb kolléganőim is feladatokat le-töltésére használják, versenyek szervezésére, részvétel e-mail cím nélkül nincs. Például egy minimális levelezés az, hogy antológia szerkesztődik most már tíz éve ebben az iskolában és a verseket neten küldik”. Az internetet felkészülésre, feladatok megszerkesztésére, bemutatók készítésére használja leginkább, de órán is alkalmazza. Népszerű a Realika (realika.educatio.hu), amely interaktív digitális természettudományi tananyagokat tartalmaz, és előszeretettel használja a rajta lévő animációkat és feladatokat. Megtanulta kezelni a GeoGebrát, a GeoSpace-t, amelyekkel érdekesebbé teheti az órát. Emellett folyamatosan ad olyan feladatokat, amelyekhez a diákok kereshetnek internetes forrásokat is, vagy kizárólag interneten informálódhatnak, illetve online elvégzendő feladatokat is használ órák alatt, pl.: vaktérkép, angol nyelvű keresés, szögek mérése, történelmi személyek keresése, stb.

„Adatokat töltünk le, szótárt veszünk elő, térképeket keresünk. Összehasonlítunk. Értelmezünk grafikonokat. Megnézünk egyet, a többit egyedül keresik. Például átlag csapadékmennyiség egy országban, hogy változik, hogy kell angolul keresni”, „Vaktérképeket használnak. Azzal elszórakoznak, ők írják rá a folyók nevét”.

Órán kívül az online kommunikációt is felhasználja a diákokkal és szülőkkel való kapcsolattartás érdekében, valamint a diákok által elkészített feladatokat is szívesen fogadja a világhálón keresztül.

Tudatában van annak, hogy a jelenlegi oktatási rendszerben a tanárra van bízva az internethasználat és annak módozatai, ugyanakkor önerőből kell fejlesztenie is magát – bár ennek néha a körülmények szabnak gátat:

„Van egy álmom, hogy a mozaikos könyveket szeretném megtanulni interaktív táblán használni. Nincs rá pénz, mert oktatócsomaggal vannak. a szegedi Mozaik Könyvkiadónak van oktatócsomagja tankönyvvel, kéne hozzá egy osztálynyi könyv és a kódjukat használni interaktív tábla segítségével. Ki próbálnám, hogy hogy lehet. Magyarországon láttam kicsiknél és jó volt. Ott se használják állandóan, de sokszor jó lenne. Kicsit más”.

Fontos kiemelni, hogy ez a típus olyan iskolákban tanít, ahol van legalább egy felszerelt informatikaterem, amelyet beosztás szerint használhatnak az osztályok.

Akad közöttük egy, aki kezdeményezte az iskola számára ajándékként érkezett számítógépek felszerelését és ezzel az iskola elindíthatta az első matematika-informatika szakos osztályát.

Értelmezés, következtetések

A szakirodalmi megközelítés szerint a digitális bevándorlók – jelen esetben a pedagógusok – a korlátozott információkhoz szoktak hozzá, azok lassú átadásához és ellenőrzéséhez; a digitális bennszülöttekkel ellentétben az egy feladatra való odafigyelést részesítik előnyben és a csoportmunkával ellentétben az egyéni munkavégzést kedvelik jobban; számukra nem az elérhető információ a tudás, hanem az, amit megtanultak, elsajátítottak és minden eszköz nélkül használni tudnak, amennyiben szükséges; szeretnek szövegekkel dolgozni és az információ lineáris, logikus sorrendben való lebontását kedvelik (Bessenyei 2010).

Nincsen olyan ideáltípus, amely teljesen elutasítaná az IKT eszközök használatát, de nagyon eltérő módon viszonyulnak ahhoz a kihíváshoz, amit az internet-használat iskolai alkalmazása jelent.

Ennek az elemzésnek a keretében nincs mód arra, hogy feltárjuk az egyes ideáltípusok kialakulását meghatározó tényezőket, azok szerepét. Az azonban már az elemzett interjúszövegek kapcsán megfogalmazható, hogy elsősorban az intézményi eszközellátottság és a hivatalos elvárások, másodsorban pedig a személyes hozzáállás meghatározzák az ideáltípusok termelődését. Amennyiben az adott oktatási intézmény, vagy az oktatáspolitikai támogatni kívánja az iskolai internethasználat növelését, akkor célszerű figyelni arra, hogy ebben a pedagógusok személyes hozzáállásának is fontos szerepe van. Az elemzések kapcsán elmondható, hogy az IKT eszközök órán belül való használatának kérdése változóban lévő, dinamikus terület. Nem statikus állapot, az interjúk anyagából az szűrhető le, hogy a pedagógusok többségének viszonyulása még kialakulatlan, mozaik jellegű. Egy-egy interjúalany vélekedései több ideáltípushoz kapcsolódnak, esetenként egymásnak ellentmondó attitűdök is megférnek egymás mellett. Nincs szélsőségesen elutasító vagy nagyon jó modell, és ha véleményeket megfogalmazó személyeket vesszük alapul, akkor a köztes, kereső, bizonytalan magatartás a domináns.

Fontosnak tartom a kutatás folytatását, más csoportokra való kiterjesztését, hiszen ez az elemzés csak az első lépcsőfok, további munkával a bemutatott ideáltípusokat pontosítani, finomítani lehet.

Irodalomjegyzék

- Bessenyei, I. (2010). A digitális bennszülöttek új tudása és az iskola. *Oktatás-Informatika Folyóirat*, 2(1-2.): 24-30. http://www.matarka.hu/cikk_list.php?fusz=116686. Utolsó megtekintés: 2016. 03. 19.
- Biró, A. Z. (2012). A média és a fiatalok – székelyföldi kutatási tapasztalatok. In: Gabos Erika (szerk.) *A média hatása a gyermekekre és fiatalokra VI*. Kiadja a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat Magyar Egyesülete, pp. 40-44.
- Biró, A. Z., Bodó J. (szerk.) (2013). *Internethasználat vidéki térségben – A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda: Státus Kiadó.
- Biró, A. Z., Gergely, O. (2015). *Kihívások és megoldások – A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda: Státus Kiadó.
- Bodó, J. (2013). Internethasználat és oktatás. In: Biró, A. Z., Bodó, J. (szerk.) *Internethasználat vidéki térségben – A média hatása a gyermekekre és fiatalokra*. Csíkszereda: Státus Kiadó, pp. 138-157.
- Coutts, N. (2015). Revisiting Digital Natives, Digital Immigrants. [online] The Learner's Way, thelearnersway.net. <http://thelearnersway.net/ideas/2015/10/18/revisiting-digital-natives-digital-immigrants>. Letöltve: 2016. 06. 09. Utolsó megtekintés: 2016. 06. 09.
- DiMaggio, P., Hargittai, E. (2001). From the „Digital Divide” to „Digital Inequality”: Studying Internet Use as Penetration Increases. Working Paper #15, Summer 2001. <https://www.princeton.edu/~artspol/workpap/WP15%20-%20DiMaggio+Hargittai.pdf>. Letöltve: 2016.03. 12.
- Dinka, D., Lundber, J. (2006). Identity and role – A qualitative case study of cooperative scenario building. *International Journal of Human-Computer Studies*, 64(10): 1049-1060. https://www.researchgate.net/publication/220107890_Identity_and_role-A_qualitative_case_study_of_cooperative_scenario_building. Letöltve: 2016. 03. 09.
- Galács, A., Ságvári, B. (2008). Digitális döntések és másodlagos egyenlőtlenségek: a digitális megosztottság új koncepciói szerinti vizsgálat Magyarországon. *Információs társadalom folyóirat*, 8(2). http://www.infonia.hu/infotars/arch_2008_2.html. Letöltve: 2016. 03. 14.
- Norris, P. (2001). *Digital Divide – Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. New York: Cambridge University Press.

- Páll, Z. (2016). Digitális bevándorlók: Általános- és középiskolákban oktató női pedagógusok az IKT eszközök iskolai hasznosításáról. Államvizsga. Csíkszereda: Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Csíkszeredai Kar.
- Presnky, M. (2001). Digitális bennszülöttek, digitális bevándorlók. On the Horizon (NBC University Press), 9(5). http://goliat.eik.bme.hu/~emese/gtk-mo/didaktika/digital_kids.pdf. Letöltve: 2015. 01. 08.
- Soliva, R. (2007). Landscape stories: Using ideal type narratives as a heuristic device in rural studies. Journal of Rural Studies, 23(1): 62-74. http://www.wsl.ch/fe/wisoz/publikationen/Publikationen_07-12_07_-_Landscape_stories.pdf. Letöltve: 2016. 03. 05.
- Tari, A. (2010). Y generáció – Klinikai pszichológiai jelenségek és a társadalomlélektani összefüggések az információs korban. Budapest: Jaffa Kiadó.
- van der Ploeg, J. D. (1994). Styles of farming: an introductory note on concepts and methodology. In: van der Ploeg, J. D., Long, A. (szerk.). Born from Within. Practice and Perspectives of Endogenous Rural Development. Van Gorcum, assen, pp. 7-29.
- Wenger, E. (1998). Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity. UK; New York, NY, USA: Cambridge University Press.

Abstract

I have analyzed the behavior models of pedagogues working in rural and small town environments within the context of the use of ICT tools. Based on the research working off of the data collection from interviews, I have defined ideal types in four topics. Within the current study, I am presenting what ideal types can be defined in the new situation created by the internet and ICT tools in the teaching environment.

Keywords: *Internet usage, pedagogues, ideal types*